

УДК 539.3

Шинкарчук Н. В., к.т.н., викладач (Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне)

КОНТАКТ БЕРЕГІВ РОЗРІЗУ МІЖ НЕСКІНЧЕННОЮ ІЗОТРОПНОЮ ПЛАСТИНКОЮ І ЖОРСТКИМ ДИСКОМ

Досліджується напружений стан кусково-однорідної пластинки з криволінійним розрізом на лінії розділу матеріалів за умови контактування їхніх берегів.

Ключові слова: ізотропна пластинка, жорсткий диск, зона спаю.

Вступ. Міцність кусково-однорідних пластин як конструктивних елементів машин і споруд в значній мірі залежить від наявності на лінії розділу матеріалів дефектів типу тріщин. Контактні задачі для однорідних і кусково-однорідних пластин з розрізами по дузі кола, які перебувають в умовах узагальненого плоского напруженого стану, зведенням до задачі лінійного спряження [1] розглянуто в роботах [2, 3]. Розв'язок задачі про передачу силового навантаження від абсолютно жорсткого диска до контуру еліптичного отвору нескінченної ізотропної пластинки при їх неповному ідеальному механічному контакті наведено в [4].

У даній статті запропоновано розв'язок задачі для кусково-однорідної пластинки, яка перебуває в умовах однорідного узагальненого плоского напруженого стану (УПНС) на нескінченності, за наявності на лінії розділу матеріалів зон спаю, гладкого контакту і відставання.

Постановка задачі. Нехай криволінійний отвір нескінченної ізотропної пластинки товщиною $2h$, обмежений гладким контуром Γ у вигляді правильного чотирикутника із закругленими кутами. Середню площину пластинки віднесемо до системи прямокутних (x, y) і полярних (r, δ) координат з полюсом в центрі отвору.

Розглянемо раціональну функцію [1]

$$\omega(\xi) = \xi + \varepsilon_1/\xi + \varepsilon_2/\xi + \varepsilon_3/\xi, \quad (1)$$

що здійснює конформне відображення зовнішності S^- одиничного кола γ в площині $\xi = \rho e^{i\lambda}$ на область, яку займає пластинка в площині z ; ε_j – параметри, які характеризують відхилення форми криволінійного многокутника від кола; $j=1, 3$. (ρ, λ) – полярна система коор-

динат в площині ξ , $i = \sqrt{-1}$.

Допустимо, що в отвір пластинки без зазору і натягу вставлено абсолютно жорсткий диск, спаяний з нею на ділянці $\Gamma_3 = [\pi + \alpha_1^*, \pi + \beta_1^*]$. Розглянута конструкція перебуває в умовах однорідного УПНС на нескінченності (рис. 1), викликаного рівномірно розподіленими зусиллями p і q , які діють в напрямках координатних осей. Внаслідок цього на

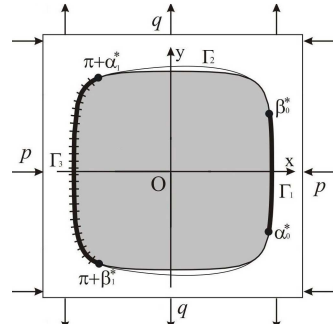

Рис. 1. Розрахункова схема

ділянці $\Gamma_1 = [\alpha_0^*, \beta_0^*]$ пластинка вступає в контактну взаємодію з диском. На ділянках Γ_2 контакт між пластинкою і диском відсутній. Тут α_0^* , β_0^* , $\pi + \alpha_1^*$, $\pi + \beta_1^*$ – полярні кути межових точок ділянок контакту та спаю.

Розв’язок такої задачі полягає у визначенні напруженого стану на контурі отвору пластинки, величини і положення зон контакту.

Інтегральні рівняння задачі. Співвідношення для компонентів вектора зміщення контурних точок пластинки та жорсткого диска при заданому навантаженні, на підставі [5], мають вигляд:

$$\begin{aligned}
 2Ehu &= (1-\nu) \int_{\alpha_0}^{\lambda} f_1'(t) dt + \frac{2}{\pi} \int_{\gamma} f_2'(t) \ln \left| \sin \frac{\lambda-t}{2} \right| dt + R_0(\lambda) + c_1; \\
 2Eh\nu &= (1-\nu) \int_{\alpha_0}^{\lambda} f_2'(t) dt - \frac{2}{\pi} \int_{\gamma} f_1'(t) \ln \left| \sin \frac{\lambda-t}{2} \right| dt + Q_0(\lambda) + c_2; \\
 (u+iv)_r^0 &= (U_0 + iV_0), \quad \sigma = e^{i\lambda}.
 \end{aligned} \tag{2}$$

Тут

$$\begin{aligned}
 R_0(\lambda) &= -(3p+q) \cos \lambda - (q-p) [(\varepsilon_1 + \varepsilon_1 \varepsilon_3) \cos \lambda + \\
 &\quad + \varepsilon_2 \cos 2\lambda + \varepsilon_3 \cos 3\lambda] + 4\varepsilon_3 (\tilde{\alpha}_1 \cos \lambda - \tilde{\beta}_1 \sin \lambda); \\
 Q_0(\lambda) &= (3q+p) \sin \lambda + (q-p) [(\varepsilon_1 + \varepsilon_1 \varepsilon_3) \sin \lambda + \\
 &\quad + \varepsilon_2 \sin 2\lambda + \varepsilon_3 \sin 3\lambda] - 4\varepsilon_3 (\tilde{\alpha}_1 \sin \lambda + \tilde{\beta}_1 \cos \lambda);
 \end{aligned}$$

$$f_1 + if_2 = i \int_{\alpha_0}^{\lambda} (T_{\rho}^* + iS_{\rho\lambda}^*) e^{it} dt; \quad T_{\rho}^* + iS_{\rho\lambda}^* = (T_{\rho} + iS_{\rho\lambda}) \omega'(\sigma); \quad E, \nu -$$

модуль Юнга і коефіцієнт Пуассона; $\tilde{\alpha}_1, \tilde{\beta}_1, c_1, c_2$ – сталі; $\alpha_0, \beta_0, \pi + \alpha_1, \pi + \beta_1$ – образи кутів $\alpha_0^*, \beta_0^*, \pi + \alpha_1^*, \pi + \beta_1^*$ при відображенні (1); $T_{\rho}, S_{\rho\lambda}$ – нормальні та дотичні зусилля на контурі; U_0, V_0 – компоненти жорсткого зміщення диска; $a(\lambda) + ib(\lambda) = \omega'(\sigma) e^{i\lambda}$.

Граничні умови задачі в зоні гладкого контакту мають вигляд [5]:

$$a(\lambda)u + b(\lambda)v = a(\lambda)U_0 + b(\lambda)V_0; \quad S_{\rho\lambda} = 0, \quad \lambda \in [\alpha_0, \beta_0], \quad (3)$$

а в зоні спаю їх запишемо так [1, 5]:

$$u = U_0; \quad v = V_0, \quad \lambda \in [\pi + \alpha_1, \pi + \beta_1]. \quad (4)$$

Шляхом підстановки (2) у граничні умови (3)-(4), одержимо систему з чотирьох сингулярних інтегральних рівнянь з логарифмічними ядрами для визначення функцій f_1', f_2' на ділянках контакту і спаю

$$\begin{aligned} & a(\lambda) \left[(1-\nu) \int_{\alpha_0}^{\lambda} f_1'(t) dt + \frac{2}{\pi} \int_{\gamma} f_2'(t) \ln \left| \sin \frac{\lambda-t}{2} \right| dt + R_0(\lambda) \right] + \\ & b(\lambda) \left[(1-\nu) \int_{\alpha_0}^{\lambda} f_2'(t) dt - \frac{2}{\pi} \int_{\gamma} f_1'(t) \ln \left| \sin \frac{\lambda-t}{2} \right| dt + Q_0(\lambda) \right] = \\ & = a(\lambda) \tilde{c}_1 + b(\lambda) \tilde{c}_2; \quad f_1'(\lambda) a(\lambda) + f_2'(\lambda) b(\lambda) = 0, \quad \lambda \in \gamma_1; \quad (5) \end{aligned}$$

$$(1-\nu) \int_{\alpha_0}^{\lambda} f_1'(t) dt + \frac{2}{\pi} \int_{\gamma} f_2'(t) \ln \left| \sin \frac{\lambda-t}{2} \right| dt + R_0(\lambda) = \tilde{c}_1;$$

$$(1-\nu) \int_{\alpha_0}^{\lambda} f_2'(t) dt - \frac{2}{\pi} \int_{\gamma} f_1'(t) \ln \left| \sin \frac{\lambda-t}{2} \right| dt + Q_0(\lambda) = \tilde{c}_2; \quad \lambda \in \gamma_3, \quad (6)$$

де $\tilde{c}_1 = 2EhU_0 - c_1, \tilde{c}_2 = 2EhV_0 - c_2$.

Крім цієї системи рівнянь, повинні виконуватися силові умови рівноваги диска [1, 5], що служать для визначення сталих $\tilde{c}_1$ і $\tilde{c}_2$

$$\int_{\gamma} f_2'(t) dt = 0; \quad \int_{\gamma} f_1'(t) dt = 0. \quad (7)$$

Контактні і кільцеві зусилля на контурі отвору пластинки, через функції f_1' , f_2' визначаються за формулами, наведеними в [5, 6].

Якщо величини u , v стануть відомі, то нормальну і дотичну компоненти вектора зміщення можна визначити за формулою [6]

$$u_n + iu_s = (u + iv)e^{-i\theta}. \quad (8)$$

Тут θ – кут між нормаллю до контуру Γ і віссю Ox .

Наближений розв'язок задачі. Знаходження точного розв'язку задачі пов'язано із значними математичними труднощами, тому для її наближеного розв'язання необхідно використовувати числові методи.

Оскільки на кінцях зон контакту функції f_1' , f_2' дорівнюють нулю, а на кінцях зон спаю вони мають кореневу особливість з локальною осциляцією, то наближений розв'язок задачі можна знайти методом механічних квадратур і колокації [4, 5, 7].

Результати числового розрахунку. Для ізотропної пластинки з квадратним ($\varepsilon_1 = \varepsilon_2 = 0$, $\varepsilon_3 = \pm 0.1$) отвором досліджено вплив на розподіл контактних зусиль по контуру Γ величини і положення зони спаю та виду зовнішнього навантаження.

Результати числового розрахунку нормальних T_ρ та дотичних $S_{\rho\lambda}$ зусиль при $q=1$, $p=0$ ілюструються на рис. 2 – 3. Штрихпунктирні лінії побудовано для випадку $\beta_1 = \pi/4$, суцільні – $\beta_1 = \pi/2$, а штрихові – $\beta_1 = 2\pi/3$. Граничні розміри зони контакту для розглянутого вище випадку, наведено в таблиці.

Таблиця

Граничні розміри зони контакту Γ_1 при $q=1$, $p=0$

$\beta_1 = -\alpha_1$ (град)	$\beta_0^* = -\alpha_0^*$ (град)		Вид лінії на рисунок
	$\varepsilon_1 = \varepsilon_2 = 0, \varepsilon_3 = -0.1$	$\varepsilon_1 = \varepsilon_2 = 0, \varepsilon_3 = 0.1$	
120	0	8.62	---
90	26.62	8.81	—
45	31.98	9.10	-----

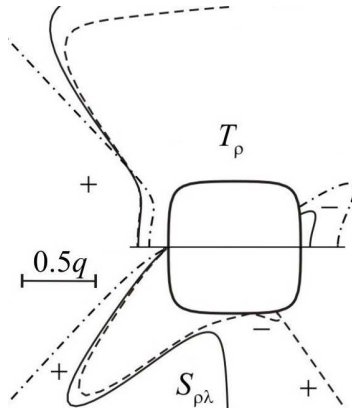

Рис. 2. Епюри розподілу контактних зусиль на контурі отвору при $\epsilon_1 = \epsilon_2 = 0$, $\epsilon_3 = -0.1$

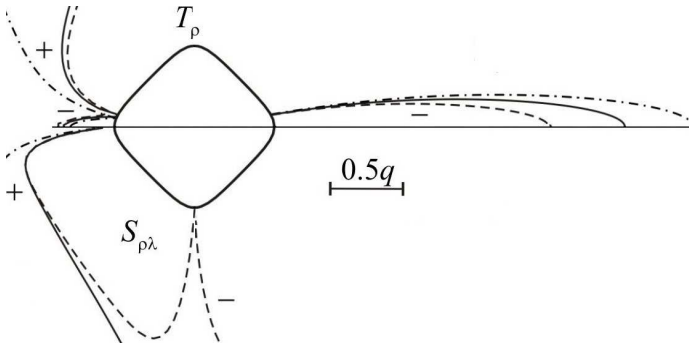

Рис. 3. Епюри розподілу контактних зусиль на контурі отвору при $\epsilon_1 = \epsilon_2 = 0$, $\epsilon_3 = 0.1$

Висновок. Максимальні нормальні зусилля в зоні контакту виникають у точках контуру з найбільшою кривиною, причому ці зусилля зменшуються зі збільшенням зони спаю. Форма отвору пластинки суттєво впливає на величину зони контакту. Збільшення розмірів зон спаю пластинки і жорсткого диска приводить до зменшення зони контакту. На кінцях зони спаю пластинки і жорсткого диска, нормальні і дотичні зусилля набувають необмежених значень.

Запропонований метод може бути використаний за наявності двох зон контакту.

1. Мухелишвили Н. И. Некоторые основные задачи математической теории упругости / Н. И. Мухелишвили. – М. : Наука, 1966. – 708 с. 2. Гриліцький Д. В. Напруження в пластинках з коловою лінією розмежування граничних умов /

Д. В. Гриліцький, Р. М. Луцишин. – Львів : Вид-во “Вища школа” при ЛДУ, 1975. – 111 с. **3.** Гриліцький Д. В. Основні граничні задачі теорії пружності для безмежної ізотропної пластинки з впаяною круглою ізотропною шайбою з розрізами на лінії спаю / Д. В. Гриліцький // Питання механіки і математики. ЛДУ. – 1962. – Вип. 9. – С. 79–86. **4.** Сяський А. О. Мішана контактна задача для пластинки з криволінійним отвором і жорсткого диска / А. О. Сяський, Н. В. Шинкарчук // Волинський математичний вісник. Серія прикладна математика. Випуск 7 (16). – Рівне : РДГУ, 2010. – С. 199–209. **5.** Сяський А. Мішана контактна задача для ізотропної пластинки з криволінійним отвором і жорсткого диска / А. Сяський, Н. Шинкарчук // Вісник Тернопільського національного технічного університету. – Тернопіль, 2011. – Т. 16. – № 1. – С. 16–21. **6.** Батишкіна Ю. В. Часткове підкріплення криволінійного отвору в нескінченній пластинці тонким пружним стержнем / Ю. В. Батишкіна, А. О. Сяський // Волинський математичний вісник. – 2002. – Вип 9. – С. 4–11. **7.** Сяський А. О. Кусково-однорідна ортотропна пластинка з еліптичним розрізом за умови контактування його берегів / А. О. Сяський, Н. В. Шинкарчук // Наукові нотатки та матеріалознавство». – Луцьк : Луцький національний технічний університет, 2011. – Вип. 30. – С. 168–174.

Рецензент: д.т.н., професор Бомба А. Я. (РДГУ)

Shynkarchuk N. V., Candidate of Engineering, Lecturer (Rivne State Humanitarian University, Rivne)

CONTACT INTERACTION COAST OF THE CUTS BETWEEN INFINITE ISOTROPIC PLATE AND HARD DRIVE

The investigated stress state of piecewise homogeneous plate with curvilinear incisions on the line materials division with provided contact them shores.

Keywords: isotropic plate, hard drive, zone of solder.

Шинкарчук Н. В., к.т.н., преподаватель (Ровенский государственный гуманитарный университет, г. Ровно)

КОНТАКТ БЕРЕГОВ РАЗРЕЗА МЕЖДУ БЕСКОНЕЧНОЙ ИЗОТРОПНОЙ ПЛАСТИНКОЙ И ЖЕСТКИМ ДИСКОМ

Исследуется напряженное состояние кусочно-однородной пластинки с криволинейными разрезами на линии раздела материалов при условии контактирования их берегов.

Ключевые слова: изотропная пластинка, жесткий диск, зона спаивания.
